

Vad som bör ingå i en ansvarsutredning

1. INLEDNING

Beskrivning av uppdragets och underlagets omfattning (varför ansvarsutredningen har tagits fram och vad den har för syfte). Mycket kort om tillsynsmyndighetens arbete med förorenade områden, varför objektet är prioriterat.

Bedömning av om kommun, länsstyrelse eller Försvarsinspektören för miljö och hälsa är tillsynsmyndighet.

Sammanfattning av ansvarsutredningens viktigaste slutsatser.

2. MILJÖBALKEN

Inledningsvis bör redogöras för vilken version av miljöbalken som tillämpas i ansvarsutredningen. Detta eftersom miljöansvarsdirektivets införlivande i miljöbalken ledde till förändringar i gällande lagtext. För de allra flesta förorenade områden är det aktuellt att tillämpa miljöbalken i dess lydelse före den 1 augusti 2007 samt hänvisa till övergångsbestämmelserna.

Kort beskrivning av relevanta lagrum, exempelvis avseende verksamhetsutövares ansvar för förebyggande åtgärder och för avhjälpan av skador och olägenheter, betydelsen av ansvaret för förvaring, fastighetsägares ansvar, efterbehandlingsansvarets omfattning (skälighetsbedömningen) samt det solidariska ansvaret. Värdeökningsfrågan måste dessutom vara nogt utredd och redovisad.

3. STATSSTÖDSREGLERNA

Redogör för om bidraget avses att betalas ut till ett företag utanför länsstyrelsens eller kommunens egen förvaltning (med företag avses inte kommun eller länsstyrelse i egenskap som huvudman)

1. Ja/ nej
2. Om ja: uppgifter om företagets namn, antal anställda, årsomsättning och balansomslutning och om det finansieringsbelopp som behövs för projektet

Har sökanden fått annat offentligt stöd eller stöd från Europeiska unionen för samma stödberättigande kostnader?

1. Ja/nej
2. Om ja: ange vilken typ av stöd samt hur mycket.

Är sökanden föremål för betalningskrav på grund av ett beslut av Europeiska kommissionen som förklarar ett stöd olagligt och oförenligt med den inre marknaden?

1. Ja/nej

4. FÖRORENAT OMRÅDE

Det förorenade området beskrivs mer allmänt utifrån geografi, geologi, topografi. Ange vilka fastigheter som berörs, fastighetsbeteckningar och ägare. Ange vad som finns på fastigheterna i form av bostäder, industrier, lokaler för vård och utbildning o.s.v. samt skyddsvärden som till exempel kulturminnesmärkta områden. Redogör kortfattat för detaljplanens och översiktsplanens bestämmelser för området samt vilka exploateringsförutsättningar som föreligger i ärendet.

Beskrivning av det aktuella området, byggnaden eller anläggningen med avseende på föroreningsituationen (ämnen, farlighet, mängder, halter o.s.v.) och omgivningspåverkan (spridningsförutsättningar, exponeringsvägar o.s.v.). Det måste slås fast att området är konstaterat förorenat för att 10 kap. miljöbalken ska kunna tillämpas. Redogör för de miljömässiga motiven till att arbeta med området och vilken förorening som är dimensionerande, d.v.s. motiverar efterbehandling. Redogör för varför objektet behöver utredas eller efterbehandlas, ange vad som hotas och på vilket sätt.

Beskriv hur, när och varför föroreningsituationen uppstått. Redogör kortfattat för den eller de som bidragit till föroreningens uppkomst, på vilket sätt och i vilken omfattning. Den närmare redogörelsen över förorenande verksamhetsutövare följer i nästa del av ansvarsutredningen.

Sammanfatta gjorda utredningar (om sådana finns) och riskklassning/bedömning o.s.v. för att ge stöd åt ovanstående. Beskriv, om möjligt, vilka åtgärder som är aktuella (reparativa eller preventiva) och åtgärdsområde och ange, om möjligt, kostnadsuppskattningar för olika åtgärdsalternativ.

5. VERKSAMHETSUTÖVARE

Här beskrivs de verksamhetsutövare som kan komma i fråga för ett ansvar. Beskrivningen bör resultera i en kedja där respektive förorening kopplas till en verksamhet, som i sin tur kopplas till ett företag (en juridisk person) eller till en fysisk person.

Inledningsvis bör konstateras om det är fråga om nedlagd eller pågående verksamhet. Är verksamheten nedlagd bör bestämmas om det skett före eller efter den 1 juli 1969. Är verksamhetens faktiska drift avslutad före det datumet kan inget verksamhetsutövaransvar utkrävas.

Varje verksamhetsutövare som identifieras måste kopplas till föroreningsituationen och verksamhetsutövarens bidrag avgöras. Detta kan exempelvis göras utifrån en beskrivning av olika processer som respektive bolag haft i sin verksamhet. Redogör för hur verksamheten bedrivits.

Underlag som erfordras för verksamhet som upphört före den 1 juli 1969:

- Indikationer på att den ursprungliga verksamheten kan ha fortsatt, exempelvis genom överlåtelse till ny verksamhetsutövare eller efter omlokalisering.
- Eventuella villkor avseende efterbehandling i tillstånd (t.ex. äldre vattenlagen).
- Typ av skada (indikationer på att "förvaringsfall" föreligger, d.v.s. att en pågående miljöfarlig verksamhet kan anses bedrivas.)

Underlag som erfordras för verksamhet som pågått efter den 30 juni 1969:

- Utredning om när verksamheten upphörde (eller om den fortfarande pågår).
- Eventuella villkor om efterbehandling i tillstånd (t.ex. miljöskyddslagen eller äldre vattenlagen).
- Typ av skada.
- Utredning om verksamhetsutövare.

Förslagsvis kan en förteckning över verksamhetsutövare tas fram. Förteckningen bör utgå från utövarens organisationsnummer eller personnummer (om det är en fysisk person) och redovisa utövare i en kedja från verksamhetens start. Det är viktigt att denna del av utredningen är utförlig och uppgifter om bolagsförvärv, fusioner, fissioner, konkurser, likvidationer, organisationsnummer,

associationsformer etc. måste tas upp. Från Bolagsverket kan beställas s.k. historiska registreringsbevis för bolag (av vilka bl.a. namnbyten framgår).

Ställning bör också tas till om tillsynsmyndigheten anser att ansvaret är solidariskt två eller flera verksamhetsutövare emellan.

Även om den verksamhet som gett upphov till den ursprungliga föreningen inte längre bedrivs kan verksamhet anses bedrivas i fråga om så kallade förvaringsfall. Det är oftast fastighetsägaren som ansvarar vid förvaringsfallen och detta oavsett förvärvstidpunkt. Krav på fastighetsägare såsom verksamhetsutövare kan ställas med stöd av 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken).

Underlag som erfordras vid förvaringsfall:

- Efterbehandlingsbehov och kostnader för möjliga åtgärder
- Fastighetsbeteckning
- Fastighetsägare (utdrag ur inskrivningsregistret som utvisar lagfaren ägare eller, om överlåtelse har skett som ej har registrerats i registret, uppgift om nuvarande ägare och utredning om fångeskedjan från den senast lagfarne ägaren).

6. FASTIGHETSÄGARENS SUBSIDIÄRA ANSVAR

Här beskrivs fastighetsförhållandena inom området. Om fastigheten har förvärvats från och med den 1 januari 1999 kan fastighetsägaren få ett subsidiärt ansvar i förhållande till den eller de verksamhetsutövare som förorenat.

Underlag som erfordras:

- Fastighetsbeteckning
- Fastighetsägare (utdrag ur inskrivningsregistret eller, om överlåtelse har skett som ej har registrerats i registret, uppgift om nuvarande ägare och utredning om fångeskedjan från den senast lagfarne ägaren). Ansvar blir aktuellt endast vid förvärv efter den 31 december 1998.
- Uppgift om eventuell kännedom om föreningen hos fastighetsförvärvare eller om föreningen var sådan att förvärvaren borde ha upptäckt den. Av betydelse är bl.a. om det är fråga om en industrifastighet eller en fastighet med privatbostad.

I ansvarsutredningen bör tillsynsmyndigheten ta ställning till om solidariskt ansvar för två eller flera av fastighetsägarna föreligger.

7. VÄRDEÖKNING

Ställning tas till om någon fastighetsägare kan behöva svara för värdeökning enligt 10 kap. 5 § miljöbalken eller utredningskostnader enligt 10 kap. 8 § andra stycket miljöbalken. Som ett första steg ska avgöras om en fastighetsförsäljning skett med hänsyn till föreningen på området. Har priset för fastigheten reducerats med anledning av föreningen föreligger som en första utgångspunkt en värdeökning om en efterbehandling höjer värdet på fastigheten.

En annan aspekt i värdeökningsfrågan är exploateringsförutsättningar för området och vilka detaljplaner eller liknande som finns för området. Exploatering innebär en förädling av marken som höjer fastighetsvärdet.

Värderingen av fastigheten/-erna ska vid ansökan om bidrag för sanering av markförorening för bostadsbyggnad göras av en auktoriserad fastighetsvärderare med generell auktorisation.

Värderingsdokument och bedömning av värdeökningen ska bifogas.

8. BEDÖMNING

8.1 Ansvar för åtgärder och utredning

I denna del av ansvarsutredningen redovisas en bedömning av ansvaret för åtgärder inklusive en skälighetsbedömning. Hänvisning bör löpande ske till praxis och förarbeten för att understödja tillsynsmyndighetens tolkning av ansvarsreglerna.

Underlag som erfordras:

- Efterbehandlingsbehov och kostnader för möjliga åtgärder. Vad som är miljömässigt motiverat, tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt.
 - När föroreningen inträffade – tidsaspekten
 - Skyldighet att förhindra förorening
 - Tillstånd och villkor
 - Förelägganden
 - Lagefterlevnad
 - Egenkontroll
 - Omständigheter i övrigt
 - Branschpraxis
 - Sedvana
 - Informella åtaganden
 - För dåtiden accepterat sätt
-

INFORMATIONSKÄLLOR FÖR UNDERLAG TILL ANSVARSUTREDNINGEN

Myndighetens ärendesystem och arkiv

Ebh-stödet (webbaserad databas med information om misstänkt samt konstaterat förorenade områden hos länsstyrelsen).

Näringslivsregistret, Bolagsverket, www.bolagsverket.se

Fastighetsregistret, Lantmäteriet,

http://www.lantmateriet.se/templates/LMV_Entrance.aspx?id=65Bolagsregistret

Efterbehandlingsansvar-En vägledning om miljöbalkens regler och rättslig praxis, Naturvårdsverket 2012. <http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6500/978-91-620-6501-0/>

Domar, <http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp>

Rättsfall och domar (ebh-portalen): <https://projektwebbaradmin.lansstyrelsen.se/ebh/Sv/vagledande-rattsfall/Pages/default.aspx>